

„Păstoriți turma lui Dumnezeu dată
paza voastră cercetând-o, nu cu silnicie, ci cu voie
bună, după Dumnezeu, nu pentru câștig
urât, ci din dragoste”
(I Petru 5, 2)

ACTIVITATEA PASTORAL – MISIONARĂ ÎN UNITĂȚILE MILITARE ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ. IMPLICAȚII, REALIZĂRI, PERSPECTIVE

Trăirea religioasă constituie expresia unei constante etnice și, în consecință, o necesitate profundă, originală și universală. O dată cu primii pași în istoria sa, omul s-a dovedit ființă orientată spre transcendent, însetată după absolutul spiritual, absolut deosebit de relativitatea lumii înconjurătoare, care să-i dea sens existenței. Această necesitate indisolubil legată de ființa umană este element constitutiv al structurii sale psihice și, în același timp, factor determinant în manifestările afectiv-voluționale, intelectuale și de orice altă natură. Ea este prezentată pe toate coordonatele spațio-temporale ale existenței sale, exercitând o influență covârșitoare asupra majorității aspectelor vieții sale culturale, sociale, economice, politice, militare (chiar în societățile contemporane, în care a apărut fenomenul secularizării, se constată un eveniment religios foarte variat și se poate vorbi despre un „profan“ și chiar „ateism sacru“).

ÎMPREJURĂRILE POLITICE ȘI SOCIALE LA APARIȚIA CREȘTINISMULUI

Pentru a înțelege împrejurările politice și sociale care au condus la apariția creștinismului și cauzele care au contribuit la răspândirea lui, trebuie să cunoaștem starea lumii antice la nașterea lui Iisus Hristos. După cuvântul Sfântului Apostol Pavel, Mântuitorul lumii s-a născut când a venit „plinirea vreinii” (Galat. 4, 4). Aceasta înseamnă că lumea veche era pregătită pentru venirea Lui.

Repere generale

Palestina, leagănul creștinismului, făcea parte, începând cu anul 63 î.Hr., din Imperiul roman. Statul roman, cu începuturi modeste, a crescut treptat. În fruntea ținutului Latium, Roma a cucerit Italia, iar în fruntea Italiei, a cucerit lumea antică. Dintr-un mic stat maritim, Roma a reușit să creeze un Imperiu continental, având la mijloc Marea Mediterană - Mare nostrum. Acest vast Imperiu cuprindea lumea din jurul Mării Mediterane și se întindea pe trei continente: Europa, Africa și Asia. El cuprindea, în Apus, ținuturile de la Oceanul Atlantic și Marea Nordului și se întindea la Răsărit până la hotarele Armeniei, Arabiei și la Marea Roșie; din Bretania și Germania de la Rin și Dunăre, se întindea în sud până la marginile Saharei și Etiopiei, în Africa. Sub împăratul Traian (98-117), Imperiul roman s-a întins și mai mult, cuprinzând Dacia Traiana și ajungând în Răsărit la Marea Caspică și Golful Persic.

În timpul lui Iisus Hristos, statul roman se găsea la apogeu ca întindere, putere politică, organizare și cultură. După Evanghelistul Luca, el este numit și „lumea” (Luca 2, 1).

Starea religioasă. Cu excepția iudeilor, popoarele lumii vechi erau politeiste și idolatre. Cultele erau numeroase, fiecare popor avea religia sa. Statul roman le tolera pe toate, mai puțin pe cele socotite periculoase, ca al druzilor din Galia, unele culte siriene și egiptene, iar în epoca imperială creștinismul.

Religia romană, religie de stat, religia poporului dominant, era legată de toată viața cetățeanului și observarea ei era o dovadă de loialitate politică față de Statul roman. Primul împărat roman, Augustus, a luat și titlul de „pontifex maximus”, adică șeful religios suprem al Statului. Acesta, văzând decadența religiei romane, a încercat o reformă religioasă care tindea la întărirea păgânismului roman și a moravurilor romane.

Religia greacă se afla, de asemenea, în decadență. Un rol important îl jucau misterele religioase, mai ales cele de la Eleusis, care puneau accentul pe ideea de ispășire, de curățire morală a credinciosului.

Culte orientale, prin caracterul lor mistic, au avut de asemenea o mare influență în lumea greco-romană, îndeosebi ale zeităților Cybele sau Magna Mater din Pession (Frigia) și Attis, precum și al lui Isis și Osiris, din Egipt. Ele au pus în circulație unele idei religioase deosebite ca: ideea de păcat, de răscumpărare și renaștere spirituală, de curățire, de nemurire. Ele aveau unele rituri și oșpețe sacre, erau entuziaste și prozelitiste și tindeau spre monoteism și universalism.

Cel mai însemnat dintre ele, care a dus o luptă aprigă contra creștinismului, a fost cultul zeului Mithra (mithraismul), zeul soarelui - deus sol invictus, care s-a răspândit mult în Imperiul roman în secolele III-IV d.Hr., datorită soldaților romani.

Amestecul de popoare și de culte a adus în Imperiul roman sincretismul religios, numit și teocrasie, adică amestec de zei, curent religios favorizat de situația Imperiului și chiar de unii împărați romani din secolul al III-lea. Sincretismul tindea la formarea unei religii universale, prin excluderea cultelor unor popoare locale. Frământarea religioasă a timpului orienta păgânismul greco-roman spre stări și idei noi ca ideea de monoteism, de mântuire, de răspundere morală, de ispășire personală și pregătea lumea veche pentru o mai ușoară primire a creștinismului.

În Imperiul roman plurinațional, unitatea religioasă o asigura cultul Împăratului, August era socotit salvatorul lumii și a fost divinizat după moarte. Alți împărați, Caligula (37-41), Domițian (81-96), Dioclețian (284-305), au

primit onoruri divine chiar din viața. Cultul Împăratului și al zeiței Roma era dovada loialității și a respectului supușilor față de împărat și Imperiul roman și lua deci un caracter politic.

Refuzul creștinilor de a respecta acest cult a fost una din cauzele principale ale persecuției lor în primele trei secole.

Starea morala a lumii vechi era în legătură cu cea religioasă și socială. Religiile păgâne nu învățau morala, ca iudaismul și creștinismul. Dimpotrivă, zeii erau pilde de imoralitate, iar în unele culte orientale desfrâul avea caracter religios, cultic. Imoralitatea lumii vechi se manifesta în spectacole inumane și sângeroase, în lux, în desfrâu, în risipă, în viața ușuratică a multora, în raporturile sociale. Divorțurile se înmulțeau, mulți nu se căsătoreau, sinuciderile sporeau. Munca era disprețuită de cei liberi, ea fiind lăsată pe seama sclavilor. Familia era slab întemeiată, femeia se găsea față de bărbat în inferioritate, copiii erau expuși abandonului.

Nici filozofia timpului nu mulțumea pe oameni. La apariția creștinismului, ea era reprezentată de trei sisteme mai de seama:

a. Epicureismul, care învață indiferența religioasă, negă providența divină și avea ca principiu moral plăcerea (hedonismul);

b. Scepticismul, profesat de Noua Academie (a lui Cameade, c. 129 î.Hr.), era totodată și imoral.

c. Stoicismul a fost sistemul filozofic cel mai răspândit în societatea romană. El învăța panteismul, pretindea că lumea este condusă de necesitate (destin), admitea chiar că răul este necesar, justifică viciile și sinuciderile, iar în morala recomanda apatia, reținerea. A avut totuși și unele idei umanitare: **privea pe oameni ca semeni**, cum se constată mai ales din frumoasele pagini lăsate de filosoful Seneca († 65 d.Hr.).

Începând cu secolul al III-lea, filozofia devine religioasă-morală, mai ales în neopitagorism și apoi în neoplatonism, care a devenit în secolele III-IV religia celor culti, opusă creștinismului.

Cu toate scăderile ei, filozofia deși pregătea într-o anumită măsură calea

pentru propovăduirea înaltelor idei creștine, a constituit, totuși, unul din obstacolele puse în calea răspândirii creștinismului.

Scurt istoric al asistenței religioase la români

Așadar, fără putință de tăgadă, putem afirma că dintru început Biserica a fost una dintre instituțiile de bază ale societății. Raportând toate cele amintite la poporul nostru putem spune că s-a născut „român și creștin”, fiind unul dintre puținele popoare care se pot mândri cu faptul că a primit învățătura creștină din gura apostolilor. Spunem acest lucru gândindu-ne la faptul ca Sfântul Andrei, cel întâi chemat la apostolie, a predicat Evanghelia lui Hristos pe meleagurile dobrogene, unde a întemeiat primele comunități creștine.

Dacă facem o analiză succintă a istoriei neamului nostru vom vedea că Biserica prin slujitorii ei, preoți și episcopi, și-a făcut simțită prezența în toate sferele vieții sociale. Dar pentru că ne ocupăm în acest studiu de asistența religioasă în cadrul unei structuri cu caracter militar, vom aminti numai faptul că din cele mai vechi timpuri preotul n-a lipsit din mijlocul oștirii, fiind alături de fii săi duhovnicești, atât pe timp de pace cât și la vreme de război. Încă de la întemeierea statelor românești vedem că domnitorii noștri aveau în preajma lor pe mitropolit, care era consultat în toate marile decizii care priveau soarta țării, mai ales că acești ierarhi erau oameni luminați și mari cărturari. Pe lângă aceștia domnitorii aveau duhovnici iscusiți care le erau de mare ajutor în momentele de cumpănă. Un exemplu în acest sens îl constituie Ștefan Cel Mare care își avea ca duhovnic pe Daniil Sihastrul, cel care prin sfaturile și îndemnurile sale a contribuit la câștigarea multor bătălii purtate de domnitor.

Cu siguranță că la fiecare curte domnească era un duhovnic, care pe lângă faptul că se ocupa de nevoile pastoral-liturgice ale casei domnești, avea și misiunea de a sfătui și îndemna duhovnicește gărzile ce asigurau paza domnitorului. Nu putem să trecem cu vederea faptul că de multe ori preoții se aflau pe câmpul de bătălie, alături de oștire, în lupta de apărare a pământului strămoșesc și de eliberare de sub ocupația străină. Este de ajuns să amintim aici

cazul preotului Radu Șapcă din Celei, cel care era îndrumător și în același timp participant efectiv al Revoluției de la 1848.

După constituirea armatei moderne române, s-a pus problema înființării unui corp de preoți militari care încă de pe vremea domniei lui Alexandru Ioan Cuza erau menționați în documente ca „duhovnici”. În timpul marilor războaie purtate de armata română, cel de independență, primul și al doilea război mondial, preoții militari au fost prezenți, aducându-și aportul, prin metode specifice, la câștigarea bătăliilor.

Faptele lor au rămas înscrise în cartea veșniciei și cea a neamului românesc. Deși era pe deplin recunoscută importanța prezenței preoților în structurile militare, instaurarea comunismului în România a făcut să separe vreme de cincizeci de ani cele două instituții, Armata și Biserica. Am putea spune totuși, că această separare a fost numai ca structură, deoarece biserica n-a încetat să-și îndrume fii săi, prin activitatea care o desfășura pe terenul ei de acțiune.

Așadar, în istoria bimilenară a poporului român, a fost și o perioadă neagră, o pată care a umbrit sufletele creștine făcând uneori aproape imposibilă catehizarea tineretului și misiunea preoțească și care s-a numit comunism.

După aproape 50 de ani, s-a reînnoțat firul tradiției instituției preotului militar în structurile militare ale României (întreruptă la 22 august 1948).

Prin acest „act reparator” preoții militari s-au reîntors în mijlocul militarilor, acolo unde le este locul, contribuind la modelarea sufletelor celor de sub arme. Reîntoarcerea preoților militari a fost o bătălie câștigată datorită eforturilor constante ale factorilor responsabili din cele două instituții și datorită dorinței comune a preoților și militarilor noștri. Biserica și Armata „sunt instituții fundamentale ale poporului român prin aceea că amândouă – și fiecare în parte – își legitimează ființa și ființarea prin câteva principii comune”:

- structură ierarhică;
- patriotism;
- tradiție înnoitoare;

- credință și credincioșie;
- sfințenie a jurământului;
- devotament;
- jertfa de sine (la nevoie viața).

Dificultatea rezidă în faptul că ele au regimuri diferite în ceea ce privește relația lor cu Statul. În timp ce Biserica e o instituție autonomă față de Stat (dar nu separată) instituțiile cu statut militar sunt, prin excelență, ale statului¹.

Omul modern, trăiește azi într-o lume secularizată și primește de la mediu o mare influență. Există în epoca actuală diferite conflicte nu numai exterioare ci și interioare.

„Epoca noastră contemporană este stăpânită de un simțământ al absenței, o pierdere a identității personale, o schimbare între sentimentalitate și furie ceea ce se poate diagnostica la un pacient: - demență. Acest secol este cel mai dezvoltat științific, cel mai sentimental, cel mai religios, dar și cel mai criminal din istoria umanității”².

Pentru aceasta trebuie ca Biserica să gândească și să contribuie la o corectă conlucrare în modelarea sufletească și trupească a tânărului militar, omul de mâine, prin preoții militari și ofițerii de mâine.

Unde nu există conlucrare, unde nu există interes și totul se face prin prisma unui ordin primit de sus în jos, acolo nu poate fi vorba de modelare sau înțelegere.

De aceea trebuie ca lucrarea preotului militar și a ofițerului să fie nu una impusă de la gradat la subordonat ci una de modelare sufletească și trupească a militarului de azi și a omului de mâine care, la rândul său va deveni modelator pentru generațiile viitoare.

Preotul, în istorie, s-a născut o dată cu religia, așa cum religia a apărut o dată cu istoria. Încă de pe când memoria omenirii nu mai păstrează amănunte,

¹ I.P.S. Bartolomeu Anania – Biserica și Armata, în Gândirea militară română, nr. 3/99.

² Martin Gyöngyös Op, Maria Rotunda. Pfarrer und die Dominicanerbastei, nr. 48, septembrie-noiembrie 1995, p. 2.

se știe că a existat preotul. Preotul a fost interpret, a fost mijlocitor pentru că din imemoriale timpuri oamenii au simțit nevoia unui interpret, a unui mijlocitor.

Preoții au existat cu mult înainte, din timpurile cele mai vechi și cu mult înainte de a începe istoria preoției Vechiului Testament. De ce? Pentru că Dumnezeu a existat înainte de a apărea creștinismul iar preotul este reprezentantul lui Dumnezeu pe pământ, un „martor“ al dumnezeirii.

„La modul vremii, a existat preotul vremii“³. El a fost, este și va fi cât va dăinui „cerul și pământul“ cu rolul lui bine determinat ca să se facă, prin jertfa de sine, tuturor – toate.

Dumnezeu este cel ce cheamă la preoție cum spune chiar Vechiul Testament în cartea I a Regilor „Dumnezeu l-a chemat pe Samuil“(I Regi III, 4). Preoția ți se dă, nimeni nu poate să și-o ia, să se autointituleze preot „Omul a venit în lume gol pe pământ iar Dumnezeu îl alege și îl cheamă la el dându-i har pentru propovăduirea cuvântului divin „Dumnezeu m-a ales din pântecele maicii mele și m-a chemat prin harul Său“(Gal. I, 15.). Dacă preoția ar fi de la sine, cum ar mai fi sacră, sacerdoțiu? Numai pentru că nu este de la sine, ci de la Dumnezeu, ea e sacră. Preoția este deci un dar cum spunem, și noi în vorbirea curentă - „darul preoției“. Mântuitorul folosește două metafore în legătură cu preoția. „Voi sunteți sarea pământului“ și „Voi sunteți lumina lumii“(Mat. V, 13-14.). Prin aceste metafore Mântuitorul stabilește definiția, dimensiunile, răspunsurile, ființa, trăsăturile, rolul și locul preotului în Biserică și în societate.

Preotul este chemat „să dea sens, să explice, să facă lucruri coerente, să sistematizeze, să definească, să completeze, fiindcă altfel, lucrările ar rămâne ca o mâncare fără sare, fără gust – de unde și expresia – e dezgustat de viață“⁴ Marele preot – Iisus Hristos, când a trimis pe ucenicii săi în lume le-a zis: „Mergând învățați toate neamurile...“. Le-a încredințat sarcina cea mai frumoasă, cea mai măreață dar totodată și cea mai grea. „Păstorul sufletesc“ conform misiunii sale dumnezeiești propovăduiește adevărul care rămâne în

³ I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Preotul în Biserică, în lume, acasă, p. 147.

⁴ I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, op. cit., p. 149.

veci, învățând totodată și legea Domnului care rămâne neschimbată, chiar dacă cerul și pământul vor trece. Nu împărtășește numai anumitor categorii învățăturile religioase care luminează mintea și inima omului, ci tuturor celor ce așteaptă mântuirea și chiar și necredincioșilor care s-au rătăcit de la dreapta credință. În toate Duminicile și sărbătorile din cursul anului calendaristic, cuvântul lui Dumnezeu este vestit de gura preotului. Dacă te ajunge vreo supărare, dacă inima este adânc întristată sau ochii plini de lacrimi, dacă soarta îți este nemiloasă, dacă sufletul îți este la „răspântii de drumuri“ și nu găsești nici o alinare, dacă îngerul morții intră sub acoperișul casei tale, provocându-ți durere și întristare, atunci vine preotul „ca un stâlp al credinței“ și aduce mângâiere prin cuvântul Evangheliei. Acesta este preotul, cu rolul său de binefăcător și tămăduitor al celor ce așteaptă mântuire.

Și dacă, după 50 de ani preotul militar își reia locul acolo unde de fapt a stat totdeauna, este vrerea lui Dumnezeu și rugăciunile și lacrimile oștirii române.

LIBERTATEA DE GÂNDIRE, CONȘTIINȚĂ ȘI RELIGIE A MILITARILOR

Între cei de care se ocupă organizația *Amnesty International* se numără și prizonierii de conștiință”, adică persoane care, deși nu au comis vreo infracțiune și nici n-au folosit ori sprijinit violența, au fost privați de libertate doar pentru ca au avut opinii politice și ideologice sau credințe religioase diferite sau opuse acelor oficiale propagate de autoritățile aflate la putere.

Regimurile fundamentaliste din punct de vedere ideologic (fasciste sau comuniste), precum și din punct de vedere religios, (mozaice, islamice, creștine sau ateiste) au știut întotdeauna că libertatea de gândire, de conștiință și de religie reprezintă o amenințare la adresa existenței lor și au umplut închisorile cu cei care gândeau altfel, i-au eliminat sau i-au marginalizat sau i-au forțat să adere la convingerile propagate oficial. Așa se face că istoria eforturilor pentru asigurarea respectului față de demnitatea ființelor umane

include si consacrară libertății gândirii, conștiinței și religiei ca drept inerent existenței și dezvoltării personalității umane; ceea ce în Declarația Universală a Drepturilor Omului înseamnă și libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a și le manifesta singur sau împreună cu alții, atât în mod public, cât și privat, prin învățatura, practici religioase, cult și îndeplinirea ritualurilor. Dezvoltând aceste idealuri, Pactul Internațional din 1966 prevede că nimeni nu va fi supus vreunei constrângeri putând aduce atingere libertății de a alege o religie sau o convingere, că această libertate nu poate fi supusă decât restricțiilor legale și necesare într-o societate democratică și că statele trebuie să elimine orice formă de intoleranță și de discriminare fondată pe religie sau convingere.

Sub această formă adoptată în cadrul ONU, libertatea de gândire, de conștiință și de religie s-a impus și în instrumente juridice regionale ale drepturilor omului, cum este Convenția Europeană privind protecția drepturilor omului și a Libertăților Fundamentale, precum și în constituțiile statelor democratice, în care beneficiază de o protecție egală atât credincioșii, cât și necredincioșii; cu toate acestea, mai există reflexe contrare acestui spirit universal, cum a fost spre exemplu pretenția unora că în Constituția Uniunii Europene să se facă o referire la valorile creștine pe care se fundamentează construcția europeană. De altfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a avut de soluționat în 1993 o situație care a opus Greciei un cetățean care, ca adept al cultului „Martorii lui Iehova”, fusese condamnat pentru prozelitism pe motiv că Biserica Ortodoxă orientală, simbol al menținerii limbii și culturii grecești, dar și al emancipării poporului grec, reprezentând majoritatea zdrobitoare a populației, are prin Constituție un caracter dominant față de alte religii, precum și numeroase funcții administrative și educative; instanța de la Strasbourg a considerat că art. 9 al Convenției a fost încălcat de autoritățile grecești, apreciind că tragerea cetățeanului respectiv la răspundere penală pentru prozelitism reprezintă un amestec în exercitarea dreptului acestuia la „*libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile*”, deoarece eventuala

necesitate a restrangerii libertatii religioase intr-o societate democratica trebuie sa faca diferenta intre marturisirea crestina si prozelitismul abuziv (prima corespunde adevaratei evanghelizari iar a doua reprezinta coruperea sau deformarea care se opune respectului datorat libertatii de gandire, de constiinta si de religie al altora). Intr-adevar, asa cum o precizeaza art. 9 al Conventiei, aceasta libertate fundamentala reprezinta unul din elementele de baza ale unei societati democratice, fiind printre cele mai importante elemente ale identitatii credinciosilor si ale conceptiei lor despre viata, dar ea este, de asemenea, un bun pretios pentru atei, agnostici, sceptici sau pentru indiferenti; libertatea religioasa implica, in special, „*a manifesta religia sa*” nu numai in mod colectiv, in public si in cercul celor care impartasesc aceeasi credinta, dar si individual si privat, comportand, in principiu, dreptul de a incerca sa convingi aproapele, spre exemplu, prin intermediul „invatamantului”.

Caracterul fundamental al drepturilor la gandire, constiinta si religie este valabil si pentru militari, carora nu li s-ar putea impune restrictii decat daca sunt prevazute de lege ca masuri necesare intr-o societate democratica pentru siguranta publica, apararea ordinii, sanatatii sau a moralei publice sau pentru protectia drepturilor si libertatilor celorlalti. Acesta este motivul pentru care specificul vietii si activitatii militare impune anumite derogari de la libertatea membrilor fortelor armate de a-si practica religia sau convingerile atat individual, cat si in comun, inclusiv asupra actiunilor si obiceiurilor religioase (ceremonii specifice, prescriptii alimentare, caracteristici vestimentare distinctive, libertatea de a distribui publicatii ori texte religioase, dreptul de a dispune de localuri speciale de cult). Astfel, in ceea ce priveste personalul militar profesionist, Legea nr. 80/1995 prevede ca „*aderarea la culte religioase este libera, mai putin la cele care, potrivit legii, contravin normelor de pastrare a ordinii publice, precum si la cele care incalca bunele moravuri sau afecteaza exercitarea profesiei*” ; in acelasi sens, Regulamentul Disciplinei Militare include intre principalele abateri savarsite de militari si care se sanctioneaza disciplinar, ca o abatere care compromite sau lezeaza onoarea si disciplina

militara, faptul de a participa „*la manifestari religioase nerecunoscute de lege si emiterea unor opinii discriminatorii, in public, fata de anumite persoane, grupuri de persoane si entitati sociale*”. Dincolo de aceste restrictii, libertatea gandirii, constiintei si religiei este aceeaasi pentru militarii profesionisti ca si pentru toti cetatenii, fiind intr-o stransa relatie de interdependenta cu alte drepturi, cum ar fi libertatea de opinie si de expresie sau cea de asociere, fara alte discriminari decat cele legale si necesare.

Edificatoare in acest sens este si o sentinta a Curtii Europene a Drepturilor Omului din 1997 in care s-a statuat ca n-a fost violat art. 9 al Conventiei atunci cand un capitan turc, indeplinind functia de director al unui departament juridic, a fost obligat sa se pensioneze din cauza unor „opinii fundamentaliste ilegale”, fiind de fapt membru activ al unei secte religioase; instanta a subliniat ca prin alegerea carierei militare, ofiterul acceptase de buna voie un sistem de disciplina militara, care prin natura sa implica posibilitatea impunerii de restrictii anumitor drepturi si libertati care nu pot fi impuse civililor.

Comisia ONU pentru Drepturile Omului a recunoscut inca in Rezolutia 1993/84 refuzul persoanelor de a-si satisface serviciul militar drept o forma de exercitare legitima a dreptului la libertatea gandirii, constiintei si religiei si a lansat, catre statele in care serviciul militar este obligatoriu, apelul ca ele sa prevada alte forme de serviciu public pentru tinerii recruti care refuza sa-si satisfaca serviciul militar. Incompatibilitatea dintre religia unor recruti si efectuarea serviciului militar insemna inainte de 1989 tragerea la raspundere penala pentru refuzul de a imbraca uniforma militara, de a depune Juramantul militar, de a purta arme, de a desfasura activitati in anumite zile; redescoperind valorile promovate de societatile democratice, Constitutia Romaniei a admis ca preceptele religioase pot constitui un motiv de refuz al indeplinirii serviciului militar. Norma constitutionala s-a materializat in Legea pregatirii populatiei pentru aparare sub forma instituirii serviciului utilitar alternativ. Dincolo de faptul ca ea a fost criticata pentru ca nu a avut in vedere, alaturi de religie, si

obiectiile de gandire si de constiinta ale recrutilor, legea a creat pentru prima data in Romania sistemul obiectivelor de constiinta religioasa care, pentru a nu-i defavoriza pe cetatenii care-si satisfac indatorirea de fidelitate militara fata de patrie, prevede ca serviciul utilitar alternativ sa se desfasoare intr-o perioada dubla de timp fata de serviciul militar, avand rigori destul de bine precizate in actul normativ elaborat de Guvern in aceasta privinta. Curtea Suprema de Justitie a uniformizat practica tribunalelor militare care au sanctionat penal reprezentarea la executarea serviciului utilitar alternativ, statuand ca aceasta fapta nu este prevazuta de legea penala si, in consecinta, obiectorii de constiinta nu pot fi judecati si condamnati. Importanta reglementarilor referitoare la obiectorii de constiinta si la serviciul utilitar alternativ s-a diminuat in momentul trecerii la armata profesionista, pastrandu-se inca in situatiile in care va fi necesara mobilizarea resurselor umane ale natiunii in caz de razboi.

Stiut fiind ca toate activitatile desfasurate in fortele armate sunt reglementate in detaliu, nici activitatea de asistenta religioasa in armata nu putea sa faca exceptie. Marturie in acest sens este legea privind constituirea si organizarea clerului militar prin care libertatea religiei in mediul militar se materializeaza in sensul ca, pe de o parte, participarea militarilor la activitati duhovnicesati si religioase se face pe baza optiunii liber exprimate a acestora, dar, pe de alta parte, prezenta lor este obligatorie la activitatile de educatie religioasa, morala sau civica, la serviciile religioase prilejuite de sarbatorile nationale (depunerea Juramantului militar, Ziua Eroilor, zilele categoriilor de forte ale armatei, armelor, unitatilor, din zile de duminica si sarbatori) precum si la programul legat de acestea. Autoritatile militare trebuie insa sa vegheze in continuare ca nu cumva cetatenii aflati sub arme sa se planga ca li se neaga dreptul de a avea o religie sau convingeri la alegerea lor ori ca in armata se practica discriminari din aceste motive. De altfel, Regulamentul de organizare si functionare a asistentei religioase nu favorizeaza o religie sau alta, ori alte convingeri bazate pe libertatea de gandire si constiinta si prevede ca preotii, pastorii sau deserventii religiosi angajati permanent sa apartina oricarui cult

religios, subordonandu-se militar-administrativ sefilor structurilor militare in care sunt incadrati si spiritual-canonice ierarhiei bisericești care i-a recomandat; se precizeaza, de asemenea, ca la nivelul unitatilor militare, unde nu sunt preoti militari angajati permanent, pot functiona clerici angajati pe baza de conventii civile de prestari de servicii pentru acoperirea nevoilor de asistenta religioasa, care sunt colaboratori ai clerului militar si respecta indatoririle acestuia pe timpul cat isi desfasoara activitatea in armata. Oricum, regulamentul mentionat nu se adreseaza numai preotilor militari, ci si beneficiarilor asistentei religioase din armata, militari si salariati civili care consimt in mod liber la o apartenenta confesionala sau la cea declarata; exercitarea asistentei religioase in garnizoane si unitati completeaza gama activitatilor de educare a militarilor, fiind o parte importanta a pregatirii militare nu numai in timp de pace, ci si in situatii de criza si de razboi, mai ales in ceea ce priveste intarirea moralului luptatorilor si respectarea valorilor societatilor democratice.

Facand parte din „nucleul dur” al drepturilor omului, libertatea gandirii, constiintei, religiei si convingerilor este o libertate care nu poate fi suspendata provizoriu nici chiar in timpul starilor exceptionale. Inainte de a se statua acest principiu in dreptul international al drepturilor omului, starile de urgenta sau de razboi formau adesea motivul de restrangere a libertatii religiei sau a convingerilor, fiind cunoscute masurile abuzive luate impotriva celor care gandeau altfel decat mediul social-politic dominant, constand nu numai in interzicerea cultelor respective, dar si in amenintari ce vizau viata, libertatea si securitatea persoanelor, arestari arbitrare, detentiuni si torturi.

Si astazi exista state care practica discriminari pe motive de constiinta si religie, fapt pentru care Adunarea Generala a ONU a condamnat recent toate manifestarile de ura sau intoleranta si actele de violenta, intimidare si corectie generate de extremismul religios sau refuzul de a tolera religia sau convingerile altor persoane. Urmand exemplul statelor democratice din spatiul european si euroatlantic, legislatia romana a starii de asediu si a celei de urgenta nu aduce nici o atingere libertatii de gandire, constiinta si religie, astfel incat autoritatile

militare competente pe timpul acestor situatii exceptionale nu pot include restrictii referitoare la aceste libertati in ordonantele militare si ordinele pe care le emit; anumite implicatii apar insa din interdependenta drepturilor omului, dar restrictiile vizand libertatea de intrunire (interzicerea adunarilor publice) sau dreptul la opinie (cenzura presei) nu afecteaza substanta libertatii de gandire, constiinta si religie care trebuie respectata in toate imprejurarile.

Si pentru cazurile de razboi exista referiri speciale la interzicerea limitarii libertatii de gandire, constiinta si religie, Conventiile de la Geneva din 1949 avand reguli specifice referitoare la raniti, bolnavi si naufragiati, prizonieri de razboi, populatia si persoanele civile. Acordand garantii fundamentale tuturor persoanelor aflate sub puterea unui beligerant, Protocolul I din 1977 impune tratarea acestora cu umanitate in toate imprejurarile, accesul la aceste garantii fundamentale fara discriminari defavorabile, respectarea integritatii corporale, a onoarei, convingerilor si practicilor religioase, interzicerea atingerilor aduse vietii, sanatatii, integritatii, demnitatii, interzicerea luarii de ostatici, pedepselor colective si amenintarea cu astfel de acte, garantii procesuale pentru persoanele arestate, detinute, internate sau condamnate.

In legatura cu libertatea gandirii si a religiei trebuie amintita si interdictia actelor de ostilitate impotriva lacaselor de cult care constituie patrimoniul spiritual al popoarelor, protectia acordata misiunilor si personalului religios, dar si interzicerea utilizarii acestor bunuri si misiuni in sprijinul efortului militar, avand in vedere ca dreptul conflictelor armate ofera protectie doar cu conditia neparticiparii la ostilitatile militare. Prevederi similare gasim in Protocolul aditional II din 1977 referitor la conflictele armate fara caracter international, regulile tratamentului uman in astfel de situatii incluzand si dreptul tuturor persoanelor care nu participa direct sau nu mai participa la ostilitati de a le fi respectate onoarea, convingerile si practicile religioase, indiferent ca sunt sau nu private de libertate. Comandantii militari trebuie sa-si instruiasca subordonatii in acest sens si, mai ales, sa constientizeze faptul ca restrictionarea libertatii de gandire, constiinta si religie nu poate fi facuta nici

macar in caz de necesitate militara si nu poate constitui un motiv de represalii armate.

Ținând cont de toate cele amintite a fost promulgată Legea nr. 165/2000 privind constituirea si organizarea clerului militar, care stipulează:

„... Art. 1. Clerul militar se constituie din preotii militari care isi desfasoara activitatea in structurile forțelor armate ...

Art. 2. Preotul militar este slujitorul unei biserici sau al unui cult recunoscut de lege, incadrat in structurile fortelor armate, investit cu dreptul de a oficia acte de cult si de a transmite invatatura mostenita credinciosilor pe care ii pastoreste.

Art. (3). (1) Activitatile duhovnicesati si religioase se desfasoara conform randuielilor bisericesti, dupa programul stabilit de preotul militar, cu aprobarea comandantului unitatii. Participarea militarilor la aceste activitati se face pe baza optiunii liber exprimate a acestora.

(2) Participarea militarilor la activitatile de educatie religioasa, morala sau civica, la serviciile religioase prilejuite de sarbatorile nationale, depunerea Juramantului, Ziua Eroilor, zilele categoriilor de forte ale armatei, armelor, zilele militarilor, din duminici si sarbatori, precum si la programul educativ-patriotic legat de acestea se desfasoara conform planului pregatirii de lupta...”

PREOTUL MILITAR

Este o onoare din cele mai alese pentru preotul militar să deschidă porțile sufletesti – de la soldat până la general. Totuși, pentru o corectă înțelegere a statutului și rolului preotului militar aș dori în câteva cuvinte să vedem istoria apariției asistenței religioase în armată.

Evoluția celor două instituții fundamentale ale statului este indisolubil legată de istoria, deloc liniștită a poporului român. Cu cât încercările au fost mai mari, pericolele mai numeroase și grele, cu atât cele două instituții au trebuit să se mobilizeze întru salvarea ființei și credinței neamului nostru. „Vremea de credință și de jertfă – exclama cu admirație ilustrul Nicolae Bălcescu – atunci

când ostașii noștri îngenuncheau cu rugăciunea pe câmpiile bătăliilor și astfel îmbărbătați, Dumnezeu le da credință“.

În numeroase documente și în scrierile cronicarilor este menționată prezența preoților, alături de cei care îi păstoreau în rândul oștirilor românești, care au luptat prin secole pentru apărarea teritoriului străbun.

Nu lipsit de importanță în evoluția relației ARMATĂ–BISERICĂ este și faptul că doi dintre cei mai străluciți domnitori români, cunoscuți pentru actele de vitejie și pentru geniul diplomatic prin care au știut să salveze ființa națională au fost Ștefan cel Mare și Sfânt și Constantin Brâncoveanu, canonizați ca o recunoaștere a meritelor lor pe tărâm militar și bisericesc. Șirul exemplilor ar fi nesfârșit, dar mă opresc la cei doi urmând ca domniile voastre să adăugați la cele două nume pe toți marii oameni ai acestui „neam de oameni vrednici“. Primele încercări de integrare oficială a clerului în armată datează din vremea lui Alexandru Ioan Cuza. Atunci s-a preconizat crearea funcției de „preot de polc“ și înființarea câte unei Biserici în fiecare unitate a armatei permanente.

Data oficializării asistenței religioase în Armata României este 6 aprilie 1870 când a fost promulgat de regele Carol I, Înaltul Decret nr. 603, prin care este aprobat „Regulamentul pentru clerul din armata permanentă“. Acest regulament prevedea că fiecare regiment sau batalion independent „poate avea câte un preot din religia dominantă a României“ adică religia creștin-ortodoxă. Preotul avea grad militar și însoțea oștirea tot timpul. În 1924 apare prima Episcopie a armatei cu sediul la Alba Iulia – oraș simbol al tuturor românilor – condusă de P.S. Iustinian Teculescu (1923-1924), urmându-i P.S. Dr. Ioan Stoia (1925-1937) iar șirul se încheie cu P.S. General dr. Partenie Ciopron (1937-1948). Atunci când instituția clerului militar a devenit o parte integrantă a armatei române, meritele sale fiind pe deplin recunoscute iar utilitatea și eficacitatea probate în focul a două războaie mondiale, va veni la putere regimul comunist, iar armata s-a văzut nevoită să renunțe la această instituție prin Decretul din august 1948, prin care Episcopia militară se desființează ducând la pieirea unei tradiții glorioase de alte și alte pierderi care au lovit dureros atât Armata cât și Biserica.

Reînvierea preotului militar este o mare realizare atât pentru Armată cât și pentru Biserică. Este adevărat că un preot militar nu poate vindeca „o rană“ deschisă acum 50 de ani. Utilitatea și necesitatea preotului militar alături de păstoriții săi se va vedea în timp. Este greu să schimbi o mentalitate îndoctrinată pe parcursul a cinci decenii de ateism total. Este greu să îl faci pe un „om sub arme“ crescut și educat în spirit comunist, să înțeleagă că nu preotul a luat locul secretarului de partid ci situația a fost invers. Astăzi sunt aproape 100 de preoți militari repartizați în unități și mari unități ale armatei române și sunt asimilați gradelor militare de la maior la colonel în funcție de mărimea Garnizoanei. Prin muncă asiduă, prin colaborare cu toți factorii de răspundere, de la cel mai tânăr ofițer și până la comandantul unității, prin rugăciune zilnică, prin prezența preotului militar în unitate (uneori 24 din 24 de ore) situația se va schimba. Dacă preotul militar se va face a „tuturor toate“ va fi primit și acceptat în „casta“ armatei. Arma lui va fi în primul rând cuvântul, apoi blândețea, adaptarea la viața de cazarmă, înțelegerea, supunerea și dăruirea totală. Misiunea preotului în structurile militare, atât în timp de pace cât și în timp de război, este aceea de a asigura o viață religioasă normală tuturor categoriilor de personal din serviciul activ. Această misiune are un aspect instructiv, de cunoaștere și aprofundare a credinței și un aspect educativ, de a cultiva și dezvolta viața moral-religioasă și socială a militarilor. Asigurarea vieții religioase morale se face prin oficierea de către preot a serviciilor religioase, administrarea Sfintelor Taine, o intensă activitate pastorală individuală și colectivă, asigurarea educației religios-morale, a ceremoniilor religioase, asistarea celor aflați în suferință ca și a celor din închisorile militare. Un rol important îl au în această direcție, spovedania, discuțiile duhovnicești individuale și colective cu caracter moral religios sau etic, în vederea prevenirii unor abateri sau a recuperării celor ce au greșit. Prezența și activitatea preotului în structurile militare reprezintă garanția exercitării plene de către fiecare militar a credinței pe care o împărtășește, a asigurării idealurilor creștine și naționale, dar și a redresării compartimentului militarilor, în funcție de situația în care se află, conform cu percepțiile morale creștine. În acest sens, preotul

militar, printr-o înțeleaptă împletire a moralei creștine cu elemente de psihologie pastorală și sociologie, specifice mediului militar, își poate aduce aportul considerabil, împreună cu alți factori responsabili, la reușita acțiunilor și programelor menite să soluționeze problemele cu care se confruntă militarii. Este normal ca preotul să determine în structurile militare programe cu caracter religios-moral, etic, social care să stimuleze responsabilitatea militarilor, grija lor față de familie, prevenirea alcoolismului, a violențelor, a actelor de imoralitate sau insubordonare. De asemenea, făcând apel la cele mai intime resurse sufletești ale militarilor, corelate cu mesajul evanghelic, preotul militar poate preveni sau diminua stările de depresie create de separarea ostașilor de familie, de societate precum și eventualele tendințe de automutilare sau sinucidere cauzate de stres.

Un capitol important al prezenței preotului în structurile militare este acela de a fi alături de ostașii bolnavi în suferințele lor. Desigur că pentru aceasta există medici specializați care acordă asistență medicală la nevoie. Preotul militar, prin instrumentele duhovnicești și pastorale pe care le are la îndemână, poate pătrunde dincolo de rana trupească, poate pătrunde în sufletul ostașului. Alinarea suferințelor trupești prin încurajare, blândețe, bunătate, sunt mijloace de restabilire și menținere a sănătății trupelor.

Acordarea asistenței religioase bolnavilor și însoțirea muribunzilor pe ultimul drum de către preotul militar trebuie facilitată și asigurată și de comandanți, ca o expresie a umanismului creștin. Nimeni nu poate refuza accesul preotului militar la căpătâiul bolnavului sau a celui rănit, cu atât mai mult în structurile militare, pentru ostașii care și-au pus viața în pericol pentru apărarea țării, a poporului și a credinței. Pentru ducerea la îndeplinire a acestor obiective și necesități ale preotului militar, el trebuie să colaboreze cu principalii factori de răspundere mai ales atunci când este vorba de o instituție de învățământ militar, pentru că viitorii studenți militari vor fi cadrele de mâine ale armatei române. Știința conducerii este un proces complex, care ridică numeroase probleme inedite, determină întrebări la care nu se poate răspunde în afara unor ample confruntări de opinii, a unor temeinice experimentări

prealabile. Fără îndoială, știința conducerii, aflată ea însăși în plin proces de modernizare și rapidă dezvoltare, este capabilă să furnizeze de pe acum un șir de principii și criterii, de metode și procedee apte a îmbogăți și a ridica pe trepte superioare comanda militară.

Pentru realizarea obiectivelor unei armate moderne și bine pregătite, pentru formarea unor viitoare cadre de conducere ale armatei de mâine trebuie ca actualii studenți militari – comandanții de mâine – să fie oameni cu vederi largi bazate pe o bună conlucrare cu toți factorii de răspundere: psiholog, medic, sociolog și nu în ultimul rând preotul militar.

Cele însăilate mai sus n-au putut prinde decât anumite linii generale ale rolului preotului militar în Armata modernă.

Depinde de credința fiecăruia, de cum îl acceptăm pe Dumnezeu și de cum îl facem cunoscut și semenilor noștri.

Așa cum aminteam, odată cu schimbările majore intervenite în societatea românească după decembrie 1989, a fost posibilă revenirea la făgașul normal al relațiilor dintre Biserică și Armată. Renașterea instituției preoților militari în armata română se impunea cu necesitate pentru că, Biserica și Armata din totdeauna au existat și funcționat în chip natural, completându-se reciproc, unite prin iubirea de neam și credința în Dumnezeu.

De o importanță deosebită este faptul că nu numai în armată s-a declanșat această activitate de asistență religioasă, ci și în alte domenii, deoarece peste tot este nevoie de cuvântul Evangheliei lui Hristos, ca un factor de zidire duhovnicească și educație morală, ceea ce duce la realizarea unei societăți sănătoase sub toate aspectele. Așa se face că astăzi întâlnim preoți în spitale, penitenciare, școli.

Un fapt cu totul inedit îl constituie desfășurarea activității de asistență religioasă în serviciile speciale ale statului, iar primul serviciu de acest gen, care a beneficiat de un program de asistență religioasă a fost Serviciul de Protecție și Pază.

Acesta a solicitat Patriarhiei Române sprijinul în vederea asigurării asistenței religioase în cadrul serviciului. De aceea, între cele două instituții, în

aprilie 1997 a fost semnat un protocol în baza căruia, până la adoptarea Legii clerului militar, se desfășoară activitatea de asistență religioasă în cadrul Serviciului de Protecție și Pază (Anexa 1).

Activitatea se desfășoară pe mai multe direcții, căutându-se prin aceasta să fie pus în practică cuvântul minuțios al Evangheliei și să fie împlinit rostul Bisericii, acela de păstrare și propovăduitoare a adevărilor veșnice pentru mântuire.

Activitatea pastoral-liturgică este poate, cea mai importantă în programul de asistență religioasă al preotului în cadrul Serviciului de Protecție și Pază.

Pentru îndeplinirea în bune condiții a acestei activități s-au luat măsuri imediate pentru amenajarea unei capele în sediul central al S.P.P, avându-se în vedere ca în măsura posibilităților să fie ridicată o biserică din lemn, care să poată satisface în condiții optime nevoile spirituale ale angajaților serviciului. În această capelă zilnic se desfășoară slujba acatistului, unde benevol și în funcție de posibilități, angajați ai serviciului iau parte efectiv, această participare dându-le și posibilitatea de a învăța multe rugăciuni și cântări bisericești. În funcție de alte sărbători și luând în considerație și solicitările participanților se pot săvârși și alte slujbe care să aducă liniște și pace în sufletele lor. Acest program de rugăciune se desfășoară zilnic între orele 09.00-09.30. În afara orelor de rugăciune, oricare dintre angajații serviciului poate merge la capelă pentru a se ruga, ori pentru a aprinde o lumânare în spațiul special amenajat, pentru cei vii sau pentru cei adormiți.

Un alt aspect al activității pastoral-liturgice este legat de slujbele care se săvârșesc la diferite ocazii și evenimente importante din viața serviciului. Dintre acestea două sunt mai importante, și anume: ziua serviciului, în fiecare an la 7 mai și ziua Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, patronul spiritual al Serviciului de Protecție și Pază.

La 7 mai au loc serbări festive care ilustrează activitățile importante ale serviciului făcându-se cunoscut celor prezenți rolul și importanța acestuia în societatea românească. În această zi au loc diferite activități cu caracter specific,

ciclul manifestărilor deschizându-se printr-o slujbă a Te-Deum-ului săvârșită de preotul serviciului împreună cu alți preoți invitați. Fiind o zi deosebită de regulă participă și un episcop din partea Patriarhie care ține și un cuvânt de învățătură. În lipsa lui acest oficiu îl va face preotul serviciului care prin cuvinte alese va căuta să îmbărbăteze și să întărească duhovnicește pe cei prezenți.

Același lucru se petrece și de ziua patronului spiritual al Serviciului de Protecție și Pază, Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, când preotul serviciului se îngrijește să invite și alți preoți pentru a da un cadru cât mai festiv serbării. De obicei această activitate se defășoară în fața Troiței închinată Sfântului Gheorghe.

Tot legat de activitatea post liturgică are loc și săvârșirea de servicii religioase la domiciliul angajaților. Este vorba aici de sfeștani, botezuri, cununii sau alte evenimente din viața lor. Serviciul sfeștaniei e solicitat mai ales în perioada posturilor. Slujba aceasta este una de binecuvântare și se săvârșește atât la domiciliul angajaților cât și în sediile serviciului.

De asemenea, slujba Botezului șicea a Cununii se săvârșește la cerere, mulți dintre angajați nefiind cununați și unii chiar nebotezați. Acest aspect este legat și de faptul că nu cu mulți ani în urmă există în structurile statului, inclusiv în armată o educație ateist-comunistă.

Poate că prezența unui preot în mijlocul lor i-a făcut astfel pe mulți dintre angajații serviciului să se întoarcă spre tradițiile creștinești ale neamului nostru și să solicite săvârșirea acestor servicii de binecuvântare.

Un rol foarte important în domeniul pastoral-liturgic îl joacă Taina Spovedaniei. În condițiile unei munci supuse stresului psihologic aceasta joacă un rol cu totul deosebit. Este bine știut că dintotdeauna, într-o instituție militară raporturile dintre subordonat și superior se derulează pe baza unor regulamente care nu permit o deschidere deplină și o apropiere totală.

Rămâne proverbială acea zicală că, ordinul se execută nu se discută. De aceea formele manifestărilor interumane sunt mai rigide. Prezența preotului oferă astfel posibilitatea unei apropieri sincere și deschideri benevole. Așa cum aratăm mai sus există în cadrul activităților serviciului situații destul de delicate

căroră militarii trebuie să le facă față și misiunile trebuie îndeplinite cu succes. Dacă cei implicați au deja o încărcătură sufletească negativă cu care vin din mediul familial, sau din societate, sau au unele păcate (greșeli) personale care-i apasă, rezultatele muncii lor pot fi diminuate. Poate mulți spun că această situație poate fi rezolvată de către psiholog. Este foarte adevărat, dar să nu uităm că medicul psiholog este de regulă ofițer. Pe lângă experiența pastorală, preotul are în plus și harul divin al preoției, iar prin rugăciunea dezlegare pe care o citește pe capul penitentului îl face pe acesta să se simtă cu adevărat ușurat. De aceea preotul și psihologul colaborează și se ajută reciproc pentru ca angajații serviciului să aibă un moral ridicat spre împlinirea cu rezultate bune a misiunilor încredințate.

Timpul săvârșirii Tainei Spovedaniei este legat mai ales de perioada posturilor sau ori de câte ori este solicitată. În afara Tainei Spovedaniei, al cărei secret este inviolabil și se desfășoară și în cadrul unei slujbe, preotul desfășoară și un program de consultanță duhovnicească individuală.

Aceasta presupune discuții libere pe diverse teme legate de viața de cu zi cu zi, dar de cele mai multe ori discuțiile au subiect cu caracter teologic. Nu trebuie să uităm că în general în structurile militare sunt oameni cu o pregătire intelectuală deosebită și care sunt interesați de problemele teologice. Acestor provocări preotul trebuie să le facă față, și din cultura și experiența sa va căuta să lămurească problemele ce-i sunt ridicate. Acest lucru, așa cum arătam mai sus, îl obligă pe preot să fie bine pregătit și să fie la curent cu ideile și concepțiile noi despre lume și viață.

În cadrul acestor discuții individuale preotul poate să ia cunoștință și cu problemele sociale ale angajaților, iar atunci unde situația o permite poate să le prezinte comandanților, fapt ce ar contribui de asemenea la o mai bună desfășurare a activităților din cadrul serviciului.

Un loc deosebit în activitatea de educație morală a preotului îl constituie familia. Prin sfaturile sale va avea în vedere cultivarea responsabilităților ce revin față de familie, știind bine că atmosfera din familie poate să influențeze activitatea profesională. Nu de multe ori se poate constata că unele nereușite în

îndeplinirea misiunilor se datorează neînțelegerilor din familie, care preocupă viața militarilor. De aceea preotul trebuie să armonizeze viața familială a angajaților încredințați spre păstorie.

În afară de conferințele și cuvântările programate preotul mai are și alte ocazii de a-și îndeplini misiunea educațională. Putem aminti aici prezența sa pe terenurile de instrucție și antrenament, participarea la diferite misiuni, când fiind în mijlocul militarilor se poate folosi de aceste prilejuri pentru mici dezbateri pe teme de interes religios-moral și patriotic.

ACTIVITATEA PASTORALĂ ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII

Preotul este păstorul iar turma trebuie condusă pe calea mântuirii. Lucrul acesta e cunoscut de la întemeierea Bisericii și preotul trebuie să fie conștient de aceasta pentru a putea spune împreună cu Hristos „Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun își pune sufletul pentru oile sale” (Ioan 10, 11)

Istoria Bisericii este plină de modele de păstori cu viață sfântă, care s-au făcut pildă vrednică de urmat credincioșilor lor. Concretizând, putem spune că în vremurile grele, când românii nu aveau conducători din neamul lor care să-i înțeleagă și să-i ajute, îl aveau pe preot. El le era părinte, învățător, conducător și povățuitor.

Metodele și mijloacele de pastorație erau cele tradiționale, moștenite de la sfinții părinți. Folosindu-le nu dădeau greș.

Însă, lumea în care trăim noi acum, cunoaște mutații de neimaginat în trecut. Nu mai avem de a face cu o societate tradițională așezată, respectând anumite rânduieli unanim acceptate.

Integrarea României în supra-statul Uniunea Europeană va influența major toate domeniile vieții și activității poporului nostru. Evident că și viața religioasă din România va fi supusă diferitelor influențe și presiuni venite din spațiul european. Astfel că societatea românească contemporană, va deveni pluralistă (sub multiple aspecte: politic, cultural, religios, confesional). Sub anumite aspecte ea este pluralistă, sub altele va deveni ulterior. În plan macro-

social cultural, pluralismul înseamnă că în societate nu mai există o concepție unică despre lume și viață. Integrarea în Uniunea Europeană face loc unui vast arhipelag de concepții despre lume și viață individuale, incompatibile între ele. Principiile creștine însă rămân aceleași. „Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același” (Evrei 13, 8), în acest context sarcina pastoral-misionară a Bisericii Ortodoxe este să reușească să propună societății românești contemporane, într-o manieră credibilă, viziunea creștină.

Hristos rămânând Același, învățătura de asemenea neschimbată, automat și activitatea misionar-pastorală a preotului va fi aceea care de veacuri a adus roade.

Preotul trebuie să fie un misionar, să facă misiune creștină. Misiunea creștină este trimiterea Bisericii în lume în vederea universalizării Evangheliei și a integrării oamenilor în Împărăția lui Dumnezeu, întemeiată prin lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos. Misiunea Bisericii își are temeiul său adânc și punctul de plecare în însăși comuniunea Sfintei Treimi, în mișcarea iubirii Tatălui către Fiul în Duhul Sfânt și, prin Acesta, către întreaga lume. Misiunea Bisericii se întemeiază pe însăși trimiterea Fiului în lume (In. 3, 16), voită și inițiată de Tatăl, prin trimiterea Sfinților Apostoli de către Hristos Cel Înviat: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi” (In. 20, 21) și pe porunca explicită a lui Iisus Hristos către Apostoli, de a chema la pocăință și de a boteza în numele Sfintei Treimi: „Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin.” (Mt. 28, 19-20)

Din punct de vedere al vieții creștine, parohia este unitatea sau partea componentă cea mai mică a Bisericii locale, comunitatea bisericească în care lucrează harul lui Dumnezeu prin Sfintele Taine, săvârșite de slujitorii Săi și în care trebuie să se integreze orice creștin pentru a face parte din Biserica lui Hristos. Parohia nu este numai o simplă unitate administrativă, o circumscripție bisericească sau o grupare de oameni, chiar dacă aceștia sunt militari. Ea este o unitate spirituală, liturgic-sacramentală, o comunitate de mărturie și slujire ai

cărei membri sunt uniți prin mărturisirea aceleiași credințe, primirea Tainelor și participarea la cultul divin public ca sursă a vieții și spiritualității religioase și comunitar-sociale, fiind grupați în jurul unui altar și al aceluiași slujitor.

În cadrul restrâns al parohiei se desfășoară lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos prin Duhul Sfânt, după cum se desfășoară în cadrul mai larg al eparhiei, sub conducerea episcopului. Parohia reproduce într-un anumit loc și timp ceea ce este Biserica în totalitatea ei. În ea se realizează în timp și spațiu trupul eclesial al lui Hristos. De aceea viabilitatea parohiei influențează viața Bisericii la nivel local și național. Și invers, unitatea Bisericii la nivel național și local are la bază viabilitatea celei mai mici comunități creștine ortodoxe, cea a parohiei.

Așadar cea mai urgentă obligație misionar – pastorală este restabilirea și consolidarea unității spirituale a parohiei și întărirea conștiinței de apartenență la comunitatea parohială ca trup eclesial al lui Hristos. Consolidarea unității și a vieții parohiei, care nu se mai prezintă ca o comunitate sociologică compactă, presupune înnoirea mijloacelor și posibilităților misionar – pastorale existente, dar și crearea unor noi forme de pastorație. În principiu, preoții dispun de toate mijloacele liturgice, pastorale și misionare, dar ele trebuie să fie folosite în perspectiva unui plan pastoral clarvăzător și organizat.

Pentru aceasta preotul trebuie, în primul rând, să constate cu realism starea parohiei, cu toate posibilitățile, crizele și deficiențele ei și să refacă unitatea spirituală a acesteia. Preotul este trimis în parohie nu să presteze servicii religioase pentru indivizi, ci să adune și să realizeze o comunitate creștină autentică unită prin aceeași credință, spiritualitate liturgico – sacramentală, mărturie și slujire.

Parohia este deci o unitate spirituală, o adunare de cult văzută, locală, este un organism colectiv alcătuit din preot și credincioși de ambele sexe, de toate vârstele, cu stare socială și nivel cultural diferite.

Pentru menținerea și consolidarea unității interne a parohiei ca spațiu liturgic și duhovnicesc, precum și de coslujire pentru toți credincioșii militari și familiile lor, se impun următoarele:

1. Preoții militari să săvârșească cu regularitate serviciile religioase, predica pregătită cu mare grijă, rostită cu duh apostolic, cântarea clară și frumoasă, însoțită de smerenie și evlavie pentru a contribui la realizarea unei atmosfere de rugăciune și pioșenie colectivă.

2. Antrenarea credincioșilor militari în viața liturgică prin rostirea Crezului, a unor rugăciuni și cântării în comun. Se impune rostirea cu voce tare a anaforei liturgice de către preotul militar, pentru atragerea credincioșilor în misterul liturgic.

3. Deoarece abia prin actul împărtășirii credincioșilor se încheie Euharistia ca Taină și Jertfă, preoții au datoria să îndemne mereu credincioșii să se mărturisească prin Taina Spovedaniei și, cu pregătirea cuvenită, să se împărtășească cu Sfintele Taine.

4. Predarea dreptei credințe printr-un program sistematic de predici și cateheze care va cuprinde:

- Predarea istorie mântuirii pe baza Sfintei Scripturi;
- Predarea dreptei credințe, prin explicarea Simbolului de credință;
- Explicarea Sfintei Liturghii și a cultului care este o mărturisire a credinței sub formă doxologică. Această explicare va insista asupra realismului liturgic, pentru a promova angajamentul personal și trăirea a ceea ce se realizează în cult.

5. Intensificarea pastorației individuale, prin care preotul să mențină legătura strânsă cu toți credincioșii.

6. Antrenarea credincioșilor în cadrul procesului de catehizare în vederea unei catehizări susținute și coerente, prin care părinții să contribuie în mod real la formarea generației tinere în duh creștin ortodox, în colaborare cu preotul și profesorul de religie.

7. Organizarea filantropiei creștine la nivel de parohie, prin antrenarea credincioșilor în lucrarea filantropică.

8. Antrenarea diferitelor grupe de credincioși în viața parohiei prin programe religioase.

În general, majoritatea specialiștilor în probleme de pastorală, împart mijloacele de pastorație în două mari categorii și anume:

- Mijloacele sau metodele de pastorație colectivă, în care se urmărește sau se are în vedere conducerea sufletească a tuturor enoriașilor unei parohii indiferent de vârstă, sex, nivel moral sau intelectual și cele mai folosite dintre acestea sunt cultul divin public, predica, cateheza, precum și cuvântul tipărit sub diferite lui forme: carte, revistă, ziar, etc.

- Mijloacele pastorației individuale, care au în vedere pe fiecare credincios în parte, și se realizează prin contactul direct de la om la om, prin sfat, îndemn, prin vizitele pastorale și prin Tainele și ierurgiile cu destinație individuală, dintre care cea mai folosită și cea mai eficace este Taina Spovedaniei.

La aceste două categorii, se mai poate adăuga și a treia și anume mijloace și metode de lucru pentru pastorația intermediară sau de grup, care se adresează anumitor grupuri de credincioși, constituiți în cadrul parohiei, pe bază de sex (bărbați și femei), de vârstă (tineri, maturi, bătrâni), de profesie (subordonați, comandanți).

Folosind aceleași metode de două mii de ani, păstorii de suflete, având modele pe Mântuitorul Iisus Hristos, pe Sfinții Apostoli și pe Sfinții Părinți ai Bisericii au știut și vor ști de fiecare dată să adopte metodele și mijloacele cele mai potrivite pentru promovarea credinței, a adevărului, a binelui și a dragostei între oameni.

În încheiere am să supun atenției Dumneavoastră trei fraze rostite de vicepreședintele Parlamentului European Mario Mauro:

“Religia este confundată cu fundamentalismul. Suntem împotriva fundamentalismului dar susținem religia pentru că religia este o dimensiune a omului”

“Când se încearcă să se construiască o societate fără Dumnezeu acest lucru provoacă probleme foarte grave”

“Europa atee mai devreme sau mai târziu va dispărea, se va dizolva”

Frazele acestea demonstrează că nu se vrea o Europă atee și de aceea suntem datori ca fiecare dintre noi să urmăm cuvintele Sfântului Apostol Petru care ne îndeamnă: „Păstoriți turma lui Dumnezeu dată în paza voastră cercetând-o, nu cu silnicie, ci cu voie bună, după Dumnezeu, nu pentru câștig urât, ci din dragoste” (I Petru 5,2)

Protosinghel Irineu Dogaru
Preot S.P.P.